

КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ТА КРИМІНАЛІСТИКА

УДК 343.14

НАВІДНІ ЗАПИТАННЯ: ОКРЕМІ АСПЕКТИ ПОНЯТТЯ Й ДОПУСТИМОСТІ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Юлія Конюшин

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Університетська, 1, Львів, Україна, 79000,
e-mail: yuliia.koniushyn@lnu.edu.ua
ORCID ID: 0000-0003-3151-7048*

Окреслено, що навідні запитання слугують дієвим засобом легалізації фактів кримінального провадження і є невід'ємним його елементом. Проаналізовано наявні у спеціальній літературі варіанти їх дефініції з виокремленням у цьому проблемних аспектів, що закономірно призводить до неадекватного розуміння навідних запитань та їх обмеженого застосування у кримінальному провадженні.

Зокрема поставлено під сумнів ті аспекти сучасної доктрини, в яких акцентовано категоричний вплив і обумовленість відповіді на навідне запитання винятково наявною в ньому інформацією; неможливість одержання від адресата (особи, якій ставлять запитання) додаткових чи нових відомостей; приховану (неочевидну) форму запитання (його завуальованість), зміст якого заздалегідь закладено в структуру майбутньої бажаної для адресанта (слідчого (суду)) відповіді, що своєю чергою породжено навіювальним впливом (сугестією) тощо.

Доведено, що переважно майже неможливо так нейтрально сформулювати запитання, щоби воно не впливало на очікувану відповідь, аби цілковито унеможливило прояв у запитанні особистого судження особи, яка ставить це запитання.

Ключові слова: комунікація, навіювання (сугестія), форми мислення, пізнання, слідчі (судові) дії.

DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/vla.2023.76.218>

Вступ. У процесі будь-якої безпосередньої взаємодії, заснованої на такому її мовленнєвому різновиді, як комунікація, наявний психологічний вплив, який виправдано розглядати, крім іншого, і як певну допомогу в процесі відтворення особою необхідної інформації. Адже часто для осіб, які були очевидцями або учасниками кримінального правопорушення, згадування й відтворення подій, пов'язане зі складними психологічними процесами, а також із тим, що сприйняття кожною особою тієї чи іншої події має здебільшого суб'єктивний характер, унаслідок чого сприйняття може бути неповним і спотвореним. Власне відповідними засобами психологічного, а відтак, і тактичного впливу стає можливим максимально уникнути за цих ситуацій неумисних неточностей у показаннях. За відповідних умов і ситуацій навідні запитання й можуть бути цими засобами.

Постановка проблеми. Твердження про те, що у навідному запитанні не повинно бути певної первісної (вихідної) інформації, є помилковим, адже кожне, і

не лише навідне, вербально-змістове запитання (з урахуванням його логічної й граматичної природи) закономірно повинно містити і містить певну початкову інформацію (засновок). Допустимість чи недопустимість навідного запитання необхідно категоріювати не констатацією наявності в ньому ввідної інформації, а її походженням і моментом появи в комунікації.

Проблематика навідних запитань, а тим паче в контексті виокремлення їх як засобу комунікації у кримінальному провадженні, дотично була в полі зору вітчизняних авторів, зокрема В. А. Журавля, Н. І. Клименко, І. І. Когутича, В. Ю. Шепітька, О. П. Ващук, С. Д. Гусарева, Я. П. Зейкана, В. В. Навроцької, В. О. Попелюшка, О. Д. Тихомирова, Л. Д. Удалової, О. І. Федоренка, О. В. Фунікової, Д. О. Шингарьова, М. О. Янкового, Н. М. Максимишин, В. М. Бабунича та ін. Попри це, не применшуючи значення здобутків цих авторів, зазначимо, що донині дискусійним у криміналістичній та кримінальній процесуальній науці залишається навіть поняття «навідні запитання». Більше того, не визначено їх психологічно-наукові критерії; відсутнє розмежування з іншими різновидами запитань, як засобом комунікації у кримінальному провадженні; немає методичного механізму встановлення допустимого рівня навіювального впливу (сугестії) навідних запитань; недиференційовані межі правомірності охоплення категорією навідних запитань випадків оголошення допитуваній особі раніше надаваних нею показань, пред'явлення їй доказів та застосування низки інших тактичних прийомів, які назагал ґрунтуються на ефекті навіювання тощо.

Відтак, **метою статті** є локалізація окремих аспектів, передусім, стосовно понятійного сприйняття навідних запитань, як чинника адекватного їх застосування у кримінальному провадженні. У цьому контексті проаналізуємо наявні у спеціальній літературі варіанти дефініції навідних запитань, їх «вузькі місця», запропонувавши свій варіант поняття цього феномену в контексті його психофізіологічної й тактико-правової сутності.

Виклад основного матеріалу. Уточнюючи вищенаведені вступні тези, зазначимо, що проблематика навідних запитань перебувала в полі зору українських авторів переважно лише фрагментарно і винятково як небажаний елемент. Тим паче, дефініційний їх аспект вони не розглядали. Чого не скажеш про окремих зарубіжних авторів.

Так, у літературі в цьому контексті зазначено, що навідне запитання – це «запитання, яке в момент його постановки розраховане на повторення чи підказування наявних у ньому відомостей, а під час відповіді на нього допитуваний не виходить за межі повідомлених йому у постановці цього запитання фактичних даних». Тобто, критерієм визнання запитання навідним тут є те, щоби допитувана особа відтворила лише озвучену у самому запитанні інформацію, не повідомляючи якісь додаткові, нові, цінні для розслідування кримінальної справи відомості або у відповіді використала винятково підказку, зроблену у вищезначеному запитанні.

Знаходимо й лаконічніший варіант дефініції, а саме, що навідне запитання – це таке «... в якому у прихованій (неявній) формі міститься бажана для слідчого відповідь». Іншими словами, в цьому разі визначальним чинником диференціювання запитання як навідного є неочікувана для допитуваної особи завуальованість змісту запитання, а відтак, і завуальована форма самої відповіді, очікуваної слідчим.

У ще одному варіанті визначення навідного запитання як такого, що «у своєму формулюванні містить очевидну або приховану підказку бажаної для слідчого відповіді», охоплено не лише завуальовану слідчим інформацію, а й очевидну. Майже в аналогічному ключі сформульовані варіанти, за яких навідні запитання –

це «...запитання, що ставляться під час допиту з метою отримання значущої для вирішення кримінальної справи інформації, зміст якої заздалегідь закладено в структуру цього запитання» або ж «...такі запитання, які підказують відповідь адресатові» [1, с. 342].

Нескладно зауважити, що всі вищенаведені варіанти дефініції навідних запитань, так чи інакше, акцентують: а) обмеженість відповіді адресата на них інформацією, наявною у самому запитанні; б) неможливість одержання від адресата додаткових чи нових відомостей; в) приховану (неочевидну) форму запитання (його завуальованість), зміст якого заздалегідь закладено в структуру майбутньої бажаної для слідчого відповіді і т. і., що своєю чергою породжено навіювальним впливом на адресата (сугестією).

Винятково у розрізі неприпустимості будь-якого впливу (сугестії) на адресата навідними запитаннями висловлюється в своїх дослідженнях В. О. Коновалова. Зокрема, зазначає, що «...важливою вимогою, яка пред'являється до питання, є його нейтральність. Це означає, що питання повинно бути сформульовано так, щоб воно не передбачало і не надавало відповіді. Щоб особисте судження особи, що задає питання, не проявлялося в ньому» [7, с. 14].

Але чи можливо в принципі так нейтрально сформулювати запитання, щоби воно не впливало на очікувану відповідь, щоби цілковито унеможливило прояв у запитанні «...особистого судження особи, яка задає питання»? Навіть елементарніше: чи відбувається в межах запитально-відповідної комунікації, а відтак – того ж таки допиту, двосторонній обмін інформацією або ж інформація виходить лише від допитуваної особи (адресата)? Іншими словами, чи є та частина комунікації, що полягає в постановці запитання (розпитуванні), винятково одностороннім процесом або ж це процес двостороннього обміну відомостями?

Відшуковуючи правильний підхід до розуміння цього аспекту комунікації, констатуємо, що згідно з положеннями логіки, кожне вербально-змістовне запитання утворене двома інформаційними блоками (елементами): 1) тим, що відомо; 2) тим, що потребує з'ясування [6, с. 92]. Особа, яка ставить запитання, має мету не лише заповнити прогалини у володінні певною інформацією, але й неминуче повідомляє іншій особі деяку інформацію. Тобто, кожне запитання утворене так званим засновком (судженням (інформацією), із яких виводиться нове знання). Завдяки цьому відбувається перехід від невідомого до відомого [9, с. 386]. Саме в засновку містяться відомості, які певною мірою можуть вплинути і, як правило впливають, на отримувану відповідь. Тому дещо спрощено вважати, що у запитанні тій чи іншій особі (свідкові, потерпілому, підозрюваному, обвинуваченому, експерту) взагалі не повинно міститися жодної початкової (вихідної) інформації для очікуваної відповіді.

Відтак, приміром, запитання: «Де ви були 26 березня 2022 року»? – як би цього не хотіли, наводить (сугестує) адресанта (запитувану особу) на точний час, який ним було прожито з настанням відповідних наслідкових уявних образів («слідів пам'яті»). Своєю чергою, запитання: «За яких обставин Ви познайомилися з Ніною»? – орієнтує щодо конкретно означеної персони – Ніни (принаймні, такий варіант оцінки означеного аспекту комунікації можемо знайти в літературі).

Певною мірою інформативним є також майже традиційне як для початкової стадії будь-якого допиту у кримінальному провадженні запитання, на кшталт: «А що Вам відомо за суттю про подію...»? Адже переважно воно інформує допитуваного про те, яка подія і які обставини становлять інтерес для слідства (суду тощо).

Отже, нейтрально сформулювати запитання, щоби воно не впливало на очікування відповідь, щоби цілковито унеможливило прояв у запитанні «...особистого судження особи, яка задає питання» – проблематично, оскільки неможливо позбавити «слово» природно притаманного йому сугестивно-мовленнєвого впливу, як закономірно невід’ємного компоненту комунікативного акту. Про що би не запитав слідчий, прокурор, адвокат, суддя та як би не сформулював запитання – він невимусно сугестує адресата, налаштовує його на відповідь про те, про що запитує.

У межах проведеного нами анкетування респондентам було поставлено запитання: «Яке (які) із наведених у переліку запитань виправдано, на Вашу думку, вважати таким (такими), у формулюванні якого (яких) «...міститься відповідь, частина відповіді або підказка до неї»? а) За яких обставин потерпілий зник, хто це володіє інформацією про його зникнення? б) Де і з ким Ви знаходилися в момент зникнення потерпілого; хто це бачив; в яких стосунках Ви перебували з потерпілим? в) Які були наміри у зниклого перед залишенням ним свого помешкання; з ким він повинен був зустрітися? г) Хто бачив від’їзд зниклого і ймовірно яким видом транспорту той міг скористатися? д) Чи існує ймовірність настання смерті зниклого внаслідок нещасного випадку на воді, в горах, в лісі, на болоті? е) Чи зловживав зниклий потерпілий спиртними напоями; якщо з кимось інтимно співмешкав, то з ким? є) Які й коли хірургічні операції робили зниклому потерпілому; де, коли і як зниклий потерпілий отримав травми? (перелік вищенаведених запитань ми підібрали з монографії В. О. Коновалової [8, с. 63–64; 260–261]). 85 % респондентів зазначили, що в переліку є запитання, у формулюванні яких міститься відповідь, частина відповіді або підказка до неї, себто є навідними. І вони мають рацію, адже, скажімо, запитання «а) За яких обставин потерпілий зник, хто це володіє інформацією про його зникнення?» набуває характеру очевидної підказки допитуваному, якщо той нічого до цього про зникнення когось не повідомляв; запитання «б) Де і з ким Ви знаходилися в момент зникнення потерпілого; хто це бачив; в яких стосунках Ви перебували з потерпілим?» слугує за аналогічної підстави підказкою стосовно того ж таки факту зникнення і часу цієї події; «в) Які були наміри у зниклого перед залишенням ним свого помешкання; з ким він повинен був зустрітися?» – про зникнення, про наміри зникнути, про зникнення з помешкання, про ймовірну зустріч зниклого з кимось; «г) Хто бачив від’їзд зниклого і ймовірно яким видом транспорту той міг скористатися?» підказує факти «від’їзду» зниклого та скористання транспортним засобом; «д) Чи існує ймовірність настання смерті зниклого внаслідок нещасного випадку на воді, в горах, в лісі, на болоті?» наштовхує до відповіді про настання смерті зниклого вже як про доконаний факт, про смерть від нещасного випадку, про смерть від нещасного випадку на воді, в горах, лісі, на болоті і т. д.

Хай у певних межах, але вищенаведене – доказ дещо поверхневого сучасного законодавчого і доктринального виокремлення навідних запитань. Вочевидь, мають бути легалізовані й інші чинники їх допустимого застосування як засобу комунікації у кримінальному провадженні. Тож, коротко – про них.

Як вже констатували, вербально-змістовне запитання (з урахуванням його логічної й граматичної природи) закономірно повинно містити і містить певну початкову інформацію. Однак допустимість чи недопустимість навідного запитання необхідно категоріювати не констатацією наявності в ньому ввідної (засновкової) інформації, а її походженням і моментом появи в комунікації. Несуттєвою є й форма викладу засновкової інформації в навідному запитанні: чи це – пряма форма, за якої у навідному запитанні у відкритому вигляді сформульована

відповідь, її частина чи підказка до неї, чи – прихована, за якої ті самі аспекти у ньому завуальовані, непримітні, невиразні.

В означеному контексті навідні запитання обох цих форм виправдано вважати недопустимими, передусім тоді, коли пропонована в очікуваній відповіді адресата інформація у постановці цього запитання ще не була предметом комунікації. Тобто навідне запитання містить у засновковій інформацію, про яку до цього часу, скажімо допитувана особа, не згадувала, не повідомляла.

Прикладом такого характеру навідного запитання є одне із вже пропонованих нами раніше для відповідної ілюстрації різновидів запитань, озвучених (під час допиту В. Януковича як свідка сторони захисту з використанням відеоконференц-зв'язку у кримінальному провадженні за підозрою колишніх співробітників роти ПМОП «Беркут» ГУМВС України у м. Києві у вчиненні кримінальних правопорушень, передбачених ч. 4 ст. 41, ч. 3 ст. 365; ч. 4 ст. 41, ч. 3 ст. 258; ч. 4 ст. 41, ст. 340; ч. 4 ст. 41, п. п. 1, 5, 12 ч. 2 ст. 115; ч. 4 ст. 41, ч. 2 ст. 15, п. п. 1, 5, 12 ч. 2 ст. 115; ч. 2 ст. 262 КК України) О. Янішевським. Той у статусі обвинуваченого запитав В. Януковича: «Чи хтось із працівників «Беркуту», інших підрозділів МВС, їх керівників, інших керівників урядовців мав якісь особисті від Вас привілеї і якусь заздалегідь обіцяну вигоду, або ж Вам про такі факти нічого не відомо?» [4, час: 2:58:05].

Окрім того, що це запитання за відповідними класифікаційними рубриками є змішаним, кількаскладовим, тобто таким, що поєднує в собі як єднальні, так і розділові запитання (власне про що вже йшлося), воно, по-перше, є навідним (оскільки у формулюванні містить варіант повної, вочевидь підказаної, заперечної відповіді, що й реально мало місце, згідно з відповіддю на нього В. Януковича). По-друге, згідно з ч. 6 ст. 352 КПК є не дозволеним («Свідка обвинувачення першим допитує прокурор, а свідка захисту – захисник, якщо обвинувачений взяв захист на себе – обвинувачений (прямий допит). Під час прямого допиту не дозволяється ставити навідні запитання, тобто запитання, у формулюванні яких міститься відповідь, частина відповіді або підказка до неї»). Тобто в межах прямого допиту свідкові було поставлено навідне запитання.

По-третє, форма цього навідного запитання є прямою (грубою), тобто підказувану інформацію озвучували відкритим текстом без ознак приховування (вуальювання).

І по-четверте, це запитання є недопустимим, оскільки пропонована в очікуваній відповіді адресата інформація до постановки цього навідного запитання не була предметом (об'єктом) комунікації. Адже, ні В. Янукович, ні будь-хто інший із учасників цього конкретного судового допиту до моменту постановки запитання про це не згадував, не повідомляв. Принаймні, В. Янукович почув її в межах цього кримінального провадження вперше. Про що свідчить на цей раз «дуже лаконічна» відповідь В. Януковича: «Мені нічого такого не відомо. Я вперше про таке чую» [4, час: 2:58:18].

Констатуємо ще одну поширену серед дослідників думку: навідні запитання існують для того, щоб донести до співрозмовника яку-небудь ідею або навмисно вселити (навіяти) йому що-небудь, зокрема так, щоб він не встиг це усвідомити. «Метою застосування навідних запитань може бути спроба створити в учасника розмови або слухачів враження, що суперечить фактам. Такого роду запитання служать, щоб привести співрозмовника до певної мети шляхом сильної психічної або емоційної дії [3, с. 213]». «У цьому сенсі, позитивна мета навідних запитань – повторне обговорення відповіді, яка логічно впливає з розмови, з наміром

посилити цю відповідь. Зазвичай для цього треба, щоб співрозмовники однаково ставилися до загальних цінностей і в них щодо цього було щось спільне, тобто було взаєморозуміння, яке може сприяти результатам розмови. Негатив від застосування навідних запитань проявляється в штучному «стимулюванні» перебігу бесіди за допомогою тверджень, що не відповідають дійсності, заборонених прийомів, неприпустимих узагальнень і перебільшень. Імовірно також агресивні формулювання й маніпуляції» [3, с. 218]. Відтак, що у вищенаведеному є адекватно дотичним до допустимості/недопустимості навідних запитань?

Із аналізу природничої (психофізіологічної) сутності навідних запитань причинно-наслідково стверджується теза, що інформація з будь-яких різновидів, у тім числі й навідних, запитань так чи інакше чинить на адресата запитально-відповідної комунікації певний сугестивний вплив.

Свою чергою сугестія у межах допустимого (правомірного) навідного запитання (правомірне – таке, що охоплює озвученим змістом початкові достовірні або/чи ймовірні відомості, але аж ніяк не випадкові, сфальсифіковані, спотворені тощо) переважно ситуативно впливає на підсвідомість адресата для зміни його психоемоційного та фізіологічного стану, а відтак – також на його вільно й переважно підсвідомо сформовану відповідь. Іншими словами, навідні запитання – це засіб «...проникнення у сферу суб'єктивного... Без проникнення... у внутрішній світ досліджуваної особи неможливо вирішити чимало завдань, принаймні,... забезпечити реалізацію виховної та інших функцій попереднього розслідування тощо» [2, с. 52–53].

Що ж до мети застосування навідних запитань, яка може полягати у «...спробі створити в учасника розмови або слухачів враження, що суперечить фактам», то це притаманно не сугестії, а маніпуляції. Тому, якщо озвучувана (ввідна, засновкова) інформація у навідному запитанні за змістом є недостовірною, сфальсифікованою, спотвореною тощо (тобто завідомо неправдивою), тоді вона є маніпуляційною. Відтак, навідне запитання, що оперує такого характеру інформацією є недозволеним, забороненим, недопустимим. Це впливає, крім із вже зазначеного, ще й із основних загальновідомих вимог до застосування у кримінальному провадженні засобів криміналістичної тактики, а отже – й до засобів комунікації у кримінальному провадженні, яким є, в тім числі, і навідне запитання.

Відтак, навідні запитання можуть бути дозволені у застосуванні в кримінальному провадженні лише за умови їх відповідності низці критеріїв (вимог, принципів) їх допустимості, принаймні, законності й етичності.

Висновок. На основі вищевикладених аспектів аналізу в контексті природничо-наукової сутності, навідні запитання виправдано вважати логічною формою мислення в межах комунікативного акту, яка своїм змістом (інтенцією) охоплює початкові (базисні) достовірні відомості, що надходять від адресанта, з однозначною його вказівкою (сугестією) на їх недостатність з метою отримання нової (додаткової, потрібної тощо) інформації у вигляді вільно обраної на підсвідомому рівні відповіді адресата. У сенсі ж дотичному до правничого аспекту, навідні запитання – це прояв пізнання під час допиту чи іншої процесуальної дії, в межах змісту і завдань якого уповноважені суб'єкти відкрито або приховано оперують достовірними чи ймовірними відомостями, їх частиною, допустимою вказівкою на них з метою отримання інформації у вигляді сформованої переважно на підсвідомому рівні відповіді особи, якій поставлене це запитання.

Звичайно, не претендуємо, що якийсь із щойно запропонованих варіантів знайде законодавче закріплення. Адже в законі, як зазначають дослідники цієї

проблематики, в принципі неможливо сформулювати дефініцію, яка б закріпила, принаймні, всі формальні критерії навіювальної недопустимості навідних запитань [5, с. 136]. Тому йдеться винятково про їх доктринальне виокремлення й сприйняття.

Список використаних джерел

1. *Александров А. С., Гришин С. П., Зейкан Я. П.* Перехресний допит у суді. Київ : Правова єдність. 2014. 528 с. URL : <https://www.yakaboo.ua/ua/perehresnij-dopit-u-sudi.html>.
2. Белкин Р. С. Курс криминалистики : в 3 т. Т. 3 : Криминалистические средства, приёмы и рекомендации. Москва : Юристъ, 1997. 480 с.
3. Бредемайер К. Наводящие вопросы. URL : <https://psy.wikireading.ru/92045>.
4. Допит Януковича: друга спроба / Святошинський районний суд Києва; кримінальна справа проти п'яти колишніх працівників спецпідрозділу «Беркут» щодо розстрілів активістів Майдану у лютому 2014 року. URL : <https://www.youtube.com/watch?v=AR8oU6PftNk>.
5. Когутич І. І., Бабуніч В. М. Теорія і практика перехресного допиту в суді: процесуальні і криміналістичні аспекти : монографія. Тернопіль : Підручники і посібники, 2015. 160 с.
6. Кондаков Н. И. Логический словарь-справочник. 2-е изд., испр. и доп. Москва : Наука, 1975. 720 с. URL : <https://runivers.ru/upload/iblock/443/logicheskyy%20slovar.pdf>. 3
7. Коновалова В. Е. Допрос: тактика и психология. Харьков : Консум, 1999. 157 с. URL : <https://www.twirpx.com/file/1250588/>.
8. Коновалова В. Е. Убийство: искусство расследования : монография. Харків : Факт, 2001. 311 с.
9. Хоменко І. В. Логіка – юристам : підручник для студ. юрид. спец. вищ. учбових закладів. Київ : Четверта хвиля, 1997. 392 с. URL : https://scholar.google.com/citations?user=_RV_kBAAAAAJ&hl=bg.

References

1. Aleksandrov, A. S., Hryshin, S. P., Zeikan, Ya. P. (2014). *Perehresnyi dopyt u sudi*. Kyiv: Pravova yednist. Retrieved from <https://www.yakaboo.ua/ua/perehresnij-dopit-u-sudi.html>.
2. Belkyn, R. S. (1997). *Kurs krymynalystyky: v 3 t. T. 3: Krymynalystycheskye sredstva, pryjomu y rekomendatsyy*. Moskva: Yuryst.
3. Bredemaier, K. *Navodiashchye voprosy*. Retrieved from <https://psy.wikireading.ru/92045>.
4. *Dopyt Yanukovycha: druha sproba / Sviatoshynskiy raionnyi sud Kyieva; kryminalna sprava proty piaty kolyshnykh pratsivnykiv spetspidrozdilu «Berkut» shchodo rozstriliv aktyvistiv Maidanu u liutomu 2014 roku*. Retrieved from <https://www.youtube.com/watch?v=AR8oU6PftNk>.
5. Kohutych, I. I., Babunych, V. M. (2015). *Teoriia i praktyka perehresnoho dopytu v sudi: protsesualni i kryminalistychni aspekty*: monohrafiia. Ternopil: Pidruchnyky i posibnyky.
6. Kondakov, N. Y. (1975). *Lohycheskyi slovar-spravochnyk*. 2-e yzd., yspr. y dop. Moskva: Nauka. Retrieved from <https://runivers.ru/upload/iblock/443/logicheskyy%20slovar.pdf>. 3
7. Konovalova, V. E. (1999). *Dopros: taktyka y psykholohyia*. Kharkov: Konsum. Retrieved from <https://www.twirpx.com/file/1250588/>.
8. Konovalova, V. E. (2001). *Ubyystvo: yskusstvo rassledovaniya*: monohrafiya. Kharkiv: Fakt.
9. Khomenko, I. V. (1997). *Lohika – yurystam: pidruchnyk dlia stud. yuryd. spets. vyshch. uchbovykh zakladiv*. Kyiv: Chetverta khvylia. Retrieved from https://scholar.google.com/citations?user=_RV_kBAAAAAJ&hl=bg.

**LEADING QUESTIONS: CERTAIN ASPECTS OF THE CONCEPT
AND ADMISSIBILITY IN CRIMINAL PROCEEDINGS***Yuliia Koniushyn*

*Ivan Franko National University of Lviv,
1, Universytetska Str., Lviv, Ukraine, 79000,
e-mail: yuliia.koniushyn@lnu.edu.ua
ORCID ID: 0000-0003-3151-7048*

The article questions those aspects of the modern doctrine in which the categorical influence and conditionality of the answer to the leading question is emphasized exclusively by the information contained in it; impossibility of receiving additional or new information from the addressee (the person to whom the question is asked); the hidden (non-obvious) form of the question (its veiledness), the content of which is embedded in advance in the structure of the future desired answer for the addressee (investigator (court)), which in turn is generated by suggestive influence (suggestion), etc. Therefore, the statement that a leading question should not contain certain primary (initial) information is false, because every, and not only leading, but verbally meaningful question (considering its logical and grammatical nature) also should naturally contain and does contain a certain initial information (foundation). That is why, according to the provisions of logic, each question is formed by two information blocks (elements): 1) what is known; 2) something that requires clarification. The person asking the question has the goal not only to fill gaps in acquiring certain information, but also inevitably to communicate some information to another person. Consequently, each question is formed by the so-called foundation (judgment (information), from which new knowledge is derived). Thanks to this, the transition from the unknown to the known is carried out. It is the foundation that contains information that to a certain extent can influence and, as a rule, influence the received answer. Therefore, it is somewhat simplified to believe that a question to a particular person (witness, victim, suspect, accused, expert) should not contain any primary (initial) information for the expected answer at all. In practice, it is almost impossible to formulate a question so neutrally that it does not affect the expected answer, to completely prevent the personal judgment of the person asking the question from appearing in the question.

It is justified that the admissibility or inadmissibility of a leading question must be categorized not by ascertaining the presence of introductory information in it, but by its origin and the moment of its appearance in communication.

In the context of a natural-scientific essence, it is justified to consider leading questions as a logical form of thinking within the communicative act, which in its content (intention) covers the initial (basic) reliable information coming from the addressee, with his unambiguous indication (suggestion) of their inadequacy for the purpose receiving new (additional, necessary, etc.) information in the form of a freely chosen answer of the addressee at the subconscious level. In the sense related to the legal aspect, leading questions are a manifestation of knowledge during an interrogation or another procedural action, within the content and tasks of which authorized subjects openly or covertly operate reliable or probable information, a part of it, an admissible indication of it for the purpose of receiving information in the form of an answer formed mainly at the subconscious level of the person who is asked this question.

Keywords: communication, suggestion, forms of thinking, cognition, investigative (judicial) actions.

*Стаття: надійшла до редакції 25.02.2023
прийнята до друку 16.05.2023*